

PANURUS

FUGLE OG NATUR I SØNDERJYLLAND

ORNITOLOGISK FORENING
FOR ALS OG SUNDEVED

57. ÅRGANG

2023

NR 1

INDHOLD

Fremgang for flagspætter i DK	2
Forord	3
Landmænd er sure på gæssene	4
Kongeømen har det svært	5
Merlin bird id	6
En god dag ved Vadehavet	8
Side 9 fuglen	9
Den flyvende cigar	10
Gransanger	12
Lillebro (en slet skjult reklame)	14
Kassetur på Kær Vestermark	15
Økologisk landbrug eller...	16
Generalforsamlingen 2023	18
Få testet din hørelse	22
Hear birds again	24
Opslagstavlen	26
Gæt'n fugl	27
Formandens PIP	28
Avisand	29
Service til dem der ikke kan QR	30
OAS aktiviteter	32

Forsidebillede
Ride
Foto: Anders Otto Nielsen, Hanstholm - jan 2023

Bagsidebillede
Sorthalse- og lille lappedykker
Foto: Svend Ove Jensen

FREM GANG FOR DANMARKS FLAGSPÆTTER

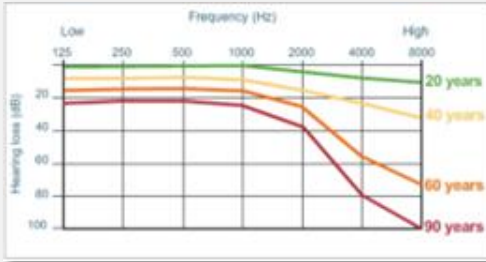
I de kommende uger vil fuglefaunaens svar på symfoniens slag-tøjsgruppe, spætterne, for alvor være på stikkerne. Som optakt til en ny ynglesæson vil stor flagspætte tromme højlydt i de fleste af Danmarks skove og parker. Arten hører til blandt de træleven-de fuglearter, der er gået mest frem de senere årtier.

www.dof.dk/om-dof/nyheder?nyhed_id=2139

FORORD

Af Viggo Petersen

Ovenstående skema viser, hvorfor du måske har svært ved at høre fuglekongen. Få forklaringen og måske løsningen i dette blad.

Tjif-tjaf tjif-tjaf. Foråret lurer i horisonten og sammen med gransangeren vender "vores" fugle tilbage fra deres vinterkvarter.

Andre trækker "hjem" til deres yngleområder, hvilket nok glæder de landmænd mest, som er vært for tusind-

vis af gæs.

Hjælp til at identificere sangfuglene kan du måske få med Merlin og John Larsen.

En flyvende cigar i Panurus - Hvad er nu det for noget?

Billeder til økologisk landbrug, så er det hr. og fru Eriksen der bud efter.

Og så havde vi da lige en generalforsamling. Få referater m.m.

Så nåede jeg rundt i dette nummer af Panurus, men der er mere mellem linjerne, som kitter bladet sammen til et helt blad.

God fornøjelse

Jeg ved en stor hornugle rede, jeg siger ikke mer...

Annonce

Redekasser & Foderhuse

Kig ind på hjemmesiden for typer og priser.

Afhent på mit værksted, eller jeg sender.

Specielle kasser fremstilles gerne efter ønske.

Hans Erik Lock, Nygade 66, 6200 Aabenraa

tlf. 7462 2203, mobil 2224 5287, mail lock1@live.dk

www.Redekassebyggeren.dk

LANDMÆNDENE ER SURE PÅ GÆSSENE

Af Kaj Abildgaard

Vi har i de seneste måneder set et utal af store flokke af bramgæs flyve hen over Sønderborg. Deres mål har i mange tilfælde været Sydvestjylland. Her slår de sig ned på markerne, som med grønne spire er en lækkerbidsken. De seneste milde vintre har fået det spirende korn til at stå rigtig flot. Gæssene må kun reguleres i en meget kort tid af året. Milde vintre uden frost og sne, samt fredning i en stor del af året, har fået bestanden af bramgæs til at eksplodere.

Deres store appetit på græs og vintersæd har været en stor ulempe for mange landmænd. En af dem udtalte. Normalt vil jeg sende mine køer på marken i april måned. Nu er markerne nedgræssede, så køerne først kan sendes ud i maj/juni. Selv om landmanden får et økonomisk tilskud, så dækker det ikke det erstatningsfoder, som han må købe. Ofte må kvægbesætningen reduceres.

Både landmænd og jægere ønsker derfor jagtæsonen udvidet

drastisk, og det skulle også være tilladt at skyde ungfugle. Miljøorganisationerne siger nej. Et af problemerne med udvidet skydning er, at det bl.a. vil gå ud over både viber og snepper, som ustandseligt vil blive jaget op, hvilket vil forstyrre ungeproduktionen.

Grågæs ved Saltvandssøen
Foto. Viggo Petersen

Også grågæssene forekommer i stort antal. I august sidste år blev de optalt til 141.000. Perioden var efter at ungerne var blevet store, men inden det store træk fra Norge og Sverige var startet.

Underligt at tænke på, at først i begyndelsen af 1900-tallet havde Danmark en bestand på 20 ynglende. I 2021 blev der talt ca. 100.000 par.

KONGEØRNEN HAR DET SVÆRT I DANMARK

Af Kaj Abildgaard

Efter ikke at have været konstateret ynglende her i landet, kunne den fra 1998 registreres som dansk ynglefugl. Siden da har der været op til 4 ynglepar, som i 2022 tilsammen har fået 4 unger på vingerne. I alt 57 unger er det blevet til gennem de sidste 24 år. Man må derfor undre sig over, at bestanden ikke vokser.

I Danmark har ynglelokaliteterne koncentreret sig om Lille Vildmose især i Tofte skov.

I Norge er der talt 1.200 ynglepar. Finland har ca. 500. I Sverige er specielt øen Gotland godt med. Her er en bestand omkring 75 par, som lever godt af øens store forekomst af

kaniner.

Kongeørnen har et vingefang på 190 til 225 cm. Hunnen kan veje mellem 3,8 og 6,7 kilo, mens den noget mindre han kun vejer 2,8 til 4,5 kilo.

Heldigvis klarer havørnen sig noget bedre. I 2021 var der 152 ynglepar, som fik 153 unger på vingerne.

*Se også artiklen på
DOF.DK (red)*

[www.dof.dk/om-dof/
nyheder?
nyhed_id=2120](http://www.dof.dk/om-dof/nyheder?nyhed_id=2120)

MERLIN BIRD ID

Af John Larsen

Merlin Bird ID er en mobilapp, som kan hjælpe med identifikation af fugle enten ved kald/sang (Sound ID) eller billedidentifikation. Her koncentrerer vi os om Sound ID. Der er en del lignende apps på markedet. Denne er efter min mening en af de absolut bedste.

Start med at downloade

“Merlin Bird ID” app (den øverste på skærmbilledet her) fra App Store eller Google Play.

Appen er gratis at downloade og bruge. Den er udviklet af Cornell Ornithology Laboratory i USA. Trods det er den anvendelig over

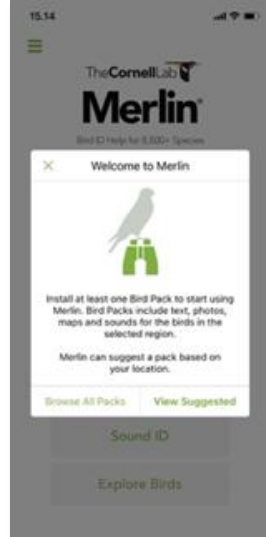
hele verden.

Når appen er downloadet, åbn den, og opret en gratis konto = angiv en e-mailadresse og bekræft den. Man kan eventuelt logge ind med sin Facebook eller Google konto, hvis man synes det er nemmere.

Når man er logget ind, starter selve opsætningen. Følg de enkle trin i appen.

Først vælges “Bird Packs” vælg “Recommended” som er “Scandinavia” og tryk “Get” for at downloade

Gå tilbage til startskærmen ved at

klikke i øverste venstre hjørne, når den er færdig med at downloade

.Nu er det mest praktisk at vælge dansk til fuglenavnene. Det gøres ved at klikke på menuen i øverste venstre hjørne, vælge

“Settings” og vælge sprog = dansk i

“Common Name Language”. Så vil den bruge danske fuglenavne, men alt andet foregår på engelsk.

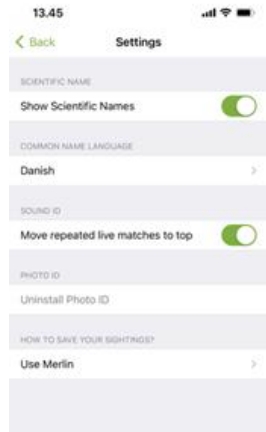
De to andre valg, jeg har lavet “Show Scientific Names” giver de

latinske navne og “Move repeated live matches to top” flytter de

hyppigst fundne fugle øverst. De 2 valg er ikke absolut vigtige, men mere en smags sag.

Når man bliver bedt om det, gives tilladelse til at appen bruger lokaliteten

fra mobilen. Det gøres lidt forskelligt på iPhone og Android mobiler. Men kan altid indstilles i mobilens Indstillinger

ger. Så vil den gemme optagelser med angivelse af lokalitet og tidspunkt/dato, og det gør i det hele taget identifikationen bedre.

Fra startskærmen er det muligt at vælge: "Start bird ID", "Get photo ID", "Sound ID" eller "Explore Birds", men vi går direkte videre til "Sound ID":

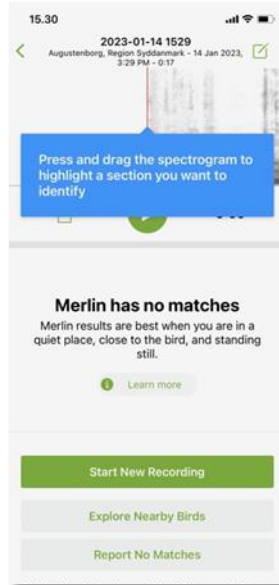
Tryk først på "Sound ID". Første gang den åbnes, er der en kort forklaring i 3 skærme, som man klikker igennem. Derefter skal appen have adgang til at

bruge mobilens mikrofon – godkend det. Tryk derefter på den grønne mikrofon. Herefter starter optagelsen, og løber indtil den bliver afbrudt, ved at trykke på den røde knap. Den kan køre så længe, din mobil tillader

optagelse. På de fleste mobiler er det så længe der er hukommelse tilbage.

Under optagelsen identificerer appen, de fugle den kender fra sine databaser. Den laver en liste og et sonogram over optagelsen, hvor man med fingeren kan klippe en sektion ud og gemme. I nogle tilfælde melder den "no matches". Her står "no matches" i begge skærbilleder, for det er lavet ved mit skrivebord. Identifikation sker ud fra den region man har valgt, og de fuglelister der er downloadede i "Bird Packs". Appen kan undervejs på en fugletur, hvor den kører, lave en fin liste over de hørte fugle. I listen kan

man trykke på fuglenavnet og høre en professionel optagelse af fuglestemmen til kontrol, samt se billeder og læse om habitat mm.

Ved usikker ID foreslås flere muligheder. I det

hele taget skal man altid tænke sig godt om. Optagelserne bliver gemt på mobilen, hvor man kan høre dem igen eller slette dem permanent. De kan også eksporteres til analyse i et andet program. Optagelserne fylder ikke specielt meget. De kan godt gemmes

til senere brug. Man kan jo rydde op en gang imellem.

Udforsk selv appens mange andre muligheder. Held og lykke med fugleturene.

EN GOD DAG VED VADEHAVET

Af Else Dupont

Over 40 personer – hvoraf ca. 10 kom fra OAS – var samlet hele søndagen ved DOF Sønderjyllands generalforsamling, som fandt sted på den gamle digegreves gård – Klægager, ret så tæt på Vadehavet.

Dagen startede 'lidt tidligt' fra Als mod Klægager, hvorfra vi alle kørte til Ballum Sluse, for at 'obs'e' lidt fugleliv....

Vejrudsigten havde 'lovet' både frost, tåge og stormvejr, *MEN...* helt, som i politik, er det ikke alle '*løfter*' der holder, så ja, kort efter ankomsten lettede tågen og en flot, blå himmel med sol dukkede op. Stormvejret udeblev også – der kom slet *INGEN* storm, men hmmm..., frosten den blev, som det antydes lidt på nedenstående foto og der var tydeligvis *INGEN* gulvvarme ...

Selvom lavvandet holdt mange fugle lidt langt ude fra kysten, blev der observeret mere end 30-35 forskellige arter på både forlandet og engene bag os såsom *sang- og bjerglærker, snespurve, viber, blå kærhøg, havørne, gravand* etc etc etc) før vi atter (lettere afkølede..) kørte tilbage til en lækker frokost med både solæg, suppe og en *Prins Henrik-shot*

(Mövenshit, red) på Klægager – og til gulvvarme... ha..ha..

Efter frokosten fortalte biolog John Frikke (ansat ved Nationalpark Vadehavet) om de to nye projekter Margrethe Kog Nord og Juvre Eng Sø på den nordlige del af Rømhø, samt lidt om beskyttelsestiltagene for bl.a hvidbrystet præstekrave og dværgerterne.

Herefter var der hjemmebag, thé og kaffe, før selve generalforsamlingen startede.

Ved femtiden, vendte vi alle bilerne rundt og returnerede atter til områderne ved østkysten af Jylland.

Hjemturen blev en flot oplevelse med en stor fuldmåne i front og en dyb, orange-rød himmel i bag – '*krydre*' med 5 agerhøns, der lige ville tjekke vores bil ud ved Bolderslev... uden, at vi dog ramte en eneste...

så JA, et godt arrangement blev til en ret fin dag, med megen hygge- og fuglesnak.

Stor TAK til DOF Sønderjylland.

*Ballum sluse
Foto: Else Dupont*

SIDE 9 FUGLEN

RØDHALS

(SPØRGSMÅL: OAS/SVAR: RØDHALS)

DU SYNGER HELE ÅRET:

Ja da...og hvorfor ikke, når jeg nu har et glad gemyt.

ER DU EN KRATLUSKER:

Bestemt. Dér føler jeg mig mest hjemme..

DINE FORTRIN: Helt klart mine store, sorte øjne – Det giver mig en vis nuttethedsfaktor.

ANDRE FORTRIN?: Ja, jeg er også stolt over min flotte brystkasse.

MYG ELLER BYG: Helt klart myg. De er "sprællevende" modsat BYG, der er "dødkedelige".

OM 2 ÅR ER DU.....: Hvis ikke død, så er jeg i gang med 4. forårs "kærligheds-akt" !!

HVIS DU KUNNE ÆNDRE NOGET: Helt klart de tynde ben. Altså.. de er ikke så kønne.

NOGET MERE: Ja.....Jeg ville egentlig også hellere være en Blåhals....

ER DU EGENTLIG TILFREDS MED LIVET: På min korte livsbane - JA

HVORFOR: Har kun lidt forpligtelser om foråret. Ellers er jeg min egen lykkes smed.

SKOVDRIFT ELLER ØKODRIFT: Helt klart øko.....Smid bare dit grenaffald, hvor du vil, bare det dækker skovbunden.....

HAR DU NOGLE FJENDER: Jeg må sige, at spurvehøgen ser lidt skævt til mig.

ET SIDSTE ORD: Jeg vil hellere spottes af en OAS'er end en DOF'er.

DUEHØGEN

DEN FLYVENDE CIGAR

Af Klaus Bo Jensen

I rovfugle-” bibelen” ”Rovfugle i felten” af Klaus Malling Olsen står der et sted: ”... og *fyldig krop*, hvis tyngdepunkt ligger bag på maven (”ølmave”). Tendens til pukkelryg forstærker den muskuløse fremtoning...”

Man skulle tro, at Malling måske kendte mig..., men det er altså duehøgen han beskriver.

Duehøgen er den kraftigste af alle vores høge, og også den mest sky. Vi ser den faktisk ikke rigtig derude i felten, og jeg selv har højst 1-2 observationer pr. år af denne prægtige rovfugl.

Den lever en stille tilværelse i vores skove, og gerne langt fra os mennesker. Årtiers efterstræbelse har sat sine spor, og gjort fuglen meget menneskesky.

Den lever/ynghler i løvskove med et i slet

af gamle grantræer. Reden anlægges tæt på træstammen en 10-20 meter oppe, hvorfor den er meget svær at spotte. Fuglen søger sit bytte overvejende i skoven. Den opleves sjældent siddende stille på en gren spejdende. Er den stillesiddende, er det dog oftest siddende med ”med rank ryg” på grenen, modsat f.eks. musvågen. ”Oftere” ser man den kredsende tæt over skoven. Den kan komme med forholdsvis langsomme vingeslag i en glideflugt, der ikke minder om spurvehøgens ”hyppige vingeslag og så et glid”. Spurvehøgen taber ”momentum” i glideflugten, men duehøgen holder ”højde”, så gliddet bliver mere jævnt. Jizz er også mere musvåge end spurvehøg. Og i forhold til spurvehøgen synes jeg, at der er en ”god regel” i runde termer om-

kring deres størrelse "ude i felten":

Spurvehøg, han, 30 cm - spurvehøg, hun, 40 cm - duehøg, han, 50 cm - duehøg, hun, 60 cm.

Hvilket også afspejler sig i deres byttevalg:

Spurvehøg, han: spurve og mejser. Spurvehøg, hun: op til drosler. Duehøg, han: op til drosler og smågnavere. Duehøg, hun: op til duer, krager, fasan, egern mv.

Yderlige forskelle imellem duehøgen og spurvehøgen er (udover selvfølgelig størrelse):

Duehøgen bliver ofte nævnt som "det flyvende kors": Dens større hoved og næb (mere trekantet), vingerne, hvor forsiden er vinkelret på kroppen og hvor den "mindre" hale" former "et kors". Spurvehøgen (meget mindre) virker mere som et "flyvende T": lille hoved og længere hale. Med en udspilet hale er duehøgens hale mere afrundet, hvor spurvehøgens er mere lige.

Sluttelig bør jeg da vist også nævne, at duehøgen har en rigtig "fed" lys øjenbrynstriber, der giver den et "bad-ass" udseende, der virker! Den ser "olm" ud.

Og så lige lidt om "tarserne" = benene. Spurvehøgen har "tændstiks-ben". Duehøgen har nærmere "hønseben" med en nogen større volumen.

Og så lige lidt om "cigaren": Duehøgen har en mere fyldig krop/bagkrop end spurvehøgen. Virker "tykmavet", og kroppen ned til haleroden er meget tyk og går "lige over" i halen, hvorimod spur-

vehøgen er "hale-slank".

Og hvor kan vi så se vores sky rovfugl? Grundlæggende har de stort set samme udbredelsesområde i Europa, Østeuropa og Rusland. Og begge rovfugle er overvejende standfugle hos os.

Duehøgen er bestemt mere sjælden, sky, og mindre udbredt end spurvehøgen. Kikker vi på indberetninger i DOF-basen for de sidste 2 år her i DOF-Sønderjyllands-området kan der godt tegne sig et "lille" billede af udbredelsen. Vi ser grundlæggende indberetninger fra områder omkring Torup Made, Tørsbøl plantage, Tinglev mose, Frøslev plantage, Sølsted Mose og Draved skov.

Meget plus/minus, men med en tendens. DEN ér i disse områder, men bliver sjældent spottet.

Jeg har selv været heldig med duehøgen i alle disse områder – men igen meget sporadisk.

Så nu - Det er en sjælden rovfugl, men I kan godt opleve den derude. Praktiser gerne mit mantra med "slowbirding" og stå stille en periode – og gå i de rigtige områder. Lige pludselig kommer den "indflyvende" i al dens pragt.

P.S.

Da ingen af OAS' dygtige fotografer har kunnet forsyne mig med et godt foto til denne artikel, må I nøjes med et amatør-agtigt Jensen-foto fra Kruså Møllesø.

Sorry.

(Men med lidt redaktørmagi, så går det nok)

Annonce

bleshøyt optik

E T A B L E R E T I 1 8 8 7

GRANSANGER

Af Gert Fahlberg

”Tjif-tjaf, tjif-tjaf, tjif-tjaf”

Når denne sang lyder i haven eller i skoven en kølig dag i slutningen af marts, så ved man, at foråret er indtruffet. Gransangeren er kommet.

”Tjif-tjaf” – en ganske enkel sang, som Gransangeren gentager i en uendelighed. Men til gengæld også en sang, der er særdeles nem at lære – og huske til næste forår. Og en sang der gør den nem at adskille fra dens nære ”fætter” Løvsangeren, som den ellers kan være svær at adskille fra i felten. Løvsangeren har en helt anden melodisk, melankolsk faldende sang, der giver mindelser om svenske forårsagtige birkeskove.

Gransangeren er som regel den af de små sangere, der kommer først tilbage fra vinterkvarteret. Og ikke så underligt – den skal ikke flyve så langt. Mens mange af vore øvrige sangfugle holder vinter i Afrika syd for Sahara, nøjes Gransange-

ren, sammen med Munken, at tage vinterophold i Middelhavsområdet – det vil sige det sydligste Europa og nordlige Afrika. Af samme grund kommer Munken også tidligt tilbage, og kan også høres omkring månedsskiftet marts/april. Enkelte Gransangere kan endog vælge at blive i Danmark vinteren over – især i disse milde vintre. Jeg har i denne vinter på DOF-basen bemærket at en Gransanger har holdt til i Nykøbing Falster meget af vinteren. Og i januar 2020 havde jeg selv fornøjelsen af en Gransanger i elle-sumpen ved Sandbjerg Sø, hvor den brugte tiden på at tage pollen på tidligt udsprungne pileblomster.

Navnet Gransanger er i øvrigt ikke specielt retvisende. Gransangeren er nemlig ikke særligt knyttet til granskove. Resultater af punktællinger viser, at den er særdeles alsidig i valget af biotop. Jovist findes den i nåleskoven, men den kan lige så vel findes i løvskov, blandings-

Foto: Svend Ove Jensen

Fakta om gransanger

Gransangeren indvandrede til Danmark i 1800-tallet fra syd og har siden spredt sig til stort set hele landet. Bestanden er siden 1976 ca. firedoblet, og gransangeren er i dag en meget almindelig art i Danmark. Den europæiske bestand synes generelt at være stabil.

Foto medsendt artiklen

- Vingefang: 15-21 cm
- Længde: 11 cm
- Vægt: 6-9 g
- Ynglealder: 1 år
- Kuld størrelse: 5-6 æg
- Antal kuld: 1-2
- Rugetid: 13 dage
- Ungetid: 13-14 dage
- Ynglepar i 2011: 300000
- Udvikling 1999-2011:
- Fremgang. Ændring: 50-100%

skov, haver, krat og alle mulige andre skovtyper. Det er dog ikke så underligt, at den har fået navnet Gransanger. Fuglen indvandrede nemlig til Danmark efter tilplantningen af det jyske hede med granplantager i 1800-tallet. Inden da fandtes den ikke her i landet, så Gransangeren har virkelig erobret nyt terræn og er blevet en vidt udbredt ynglefugl over hele landet.

Gransangeren bygger især sin rede på fugtige, ufremkommelige steder i underskoven. Den har især forkærlighed for stedsegrønne vækster som unge graner, brombærkrat, høje græstuer og lignende. Dette skyldes, at Gransangeren kommer så tidligt på foråret, at de fleste planter i underskoven endnu ikke er sprunget ud – og derfor ikke ville give meget skjul for reden. Reden bygger den af blade, græs og lignende og udruger sine 5 til 7 æg.

Efter at ungerne er fløjet fra reden har vi stadig fornøjelse af Gransangeren meget af efteråret. Helt hen i oktober og starten af november kan man se de små, grå sangere vimse rundt i underskov og buske på jagt efter de sidste insekter – og de kan heldigvis også kendes på stemmen her – denne gang ikke på "tjif-tjafsangen", men på kaldet – et melodisk, stille "tjuit", som fanger ens opmærksomhed, og man kommer til at tænke på, om den ikke snart skal af sted til Middelhavet.

Announce

Outdoor i Centrum
www.outdooricentrum.dk

LILLEBRO

Fuglefoder der virker

Vi er vel alle sammen fugleelskere.....og ønsker kun det bedste for vores fjerede venner.

Så jeg har et "godt råd til jer".

Nu har jeg igennem flere "sæsoner" indkøbt det "bedste" fuglefoder på hjemmesiden "www.zooplus.dk".

20 kg LILLEBRO fuglefoder UDEN skaller til omkring kr. 300.

Og heldigvis ingen hvedekerner.

På min altan med 2 daglige fodringer hele året rundt svarer det til ca. et ¾ års forbrug.

Mine fugle ELSKER det. De 2-3 tyrkerduer sidder hver formiddag og "kikker ind i køkkenet" efter mig og især mit foder. Når jeg så får smidt "portionen" ud, kommer også solsorten og ringduen indflyvende. Lidt senere kommer skovspurven og de mere "sky" alliker til stede. Et FEDT skue. Og alt bliver spist op!

Og alt dette får du for det samme som ca. 2 års kontingent til OAS

Tyrkerdue
Foto: Klaus Bo Jensen

KASSETUR PÅ KÆR VESTERMARK

Af *Viggo Petersen*

Naturvejlederne ved Sønderborg kommune er for tiden ved at etablere en 2,5 km lang rute på Kær Vestermark i mellem Sønderborg Naturcenter, Skydebanevej 1 og Allsund.

På ruten opsættes forskellige redekasser. Musvit, blåmejse, træløber m.m. og som du kan se på billedet stor skallesluger kasser. To stk. i alt, som OAS har overdraget til Naturvejlederne sammen med adskillige andre redekasser til større fugle.

Meningen er så at publikum guides igennem turen ved hjælp af en app (som endnu ikke er færdigudviklet), der viser vej og fortæller om kassens beboer undervejs.

Som meget andet af det naturvejlederne laver, så kommer det til at foregå i børnehøjde (ikke nødvendigvis kasserne, som du kan se).

Rutens forløb (cirka)

ØKOLOGISK LANDBRUG ELLER ... Af Hanne & Jens Eriksen

I det seneste nummer af DOF-bladet *Fugle & Natur* fortæller DOF's formand Egon Østergaard i sin leder, at to ud af tre sanglærker er forsvundet fra landbrugslandet og tilsvarende er tre ud af fire viber forsvundet. (Se QR koden, red)

andre agerlandsarter, så må vi vel alle søge efter økologiske varer uanset om de koster lidt mere.

Men kan vi så også være sikre på, at økologiske landbrug vil hjælpe sanglærkerne og viberne?

Læs videre.

I sommeren 2019 blev vi bedt om at fotografere på Gram Slot i Haderslev Kommune til en ny bog af vores gode ven, journalist og forfatter Birthe Lauritsen. Vi skulle levere billeder af bygningerne og landbruget på slottet. Bogen 'Gram Slot – fra kongsgård til fremtiden' udkom i 2019 på forfatterens eget forlag, Puella's Edition Aps., ISBN 87-91540-79-8

For os blev besøgene på Gram Slot meget lærerige og gav grund til megen eftertanke.

Efter at have ligget hen i forfald i 25 år, overtog Sanne og Svend Brodersen Gram Slot i 2007. Fra starten var det tanken, at hele landbruget skulle være økologisk og med 3000 ha (det meste i forpagtning) er det landets største økolo-

*Sanglærke
Foto: Hanne & Jens Eriksen*

Det er nærliggende – og populært – af skyde skylden på landmændene og landbrugets brug af kemikalier. Men er det nu den eneste årsag? Kunne det tænkes, at vi alle er ansvarlige?

For få dage siden læste vi, at mejerikoncernen Arla havde nedsat produktionen af økologiske mælkeprodukter på grund af manglende efterspørgsel i supermarkederne. Samtidig ville man øge produktionen af ikke-økologiske produkter. Det er altså os forbrugere der i stigende grad fravælger de økologiske produkter. Sikker på grund af prisen. Mælkeprodukter er steget betragteligt i det seneste år og nogle (mange?) vælger så de billigste varer. Men vil man gerne have, at flere og flere landmænd går over til økologisk landbrug, så hjælper det ikke, hvis de samme landmænd ikke kan afsætte deres varer.

Hvis vi vil have flere sanglærker, viber og

*Dagpåfugleøje
Foto: Hanne & Jens Eriksen*

giske landbrug. Senere er REMA 1000 blevet medinvestor, og alle der handler i REMA 1000 vil se de mange økologiske varer fra Gram Slot fra kartofler og kål til forskellige korn- og mælkeprodukter.

Vi besøgte Gram Slot en 5-6 gange for at kunne gengive høsten af de mange produkter og havde flere samtaler med Svend Brodersen om at drive økologisk landbrug. Sprøjtemidler var naturligvis udelukket og kartoffel- og kålmarkerne var fulde af ukrudt og var ikke de 'fine' marker, man så hos naboerne. Men blandt ukrudtet var der masser af blomster og frø. Og med disse havde markerne også tiltrukket mængder af insekter,

især sommerfugle, og fugle. Blandt sommerfuglene så vi lille ildfugl, stor kålsommerfugl, nældens takvinge, dagpåfugleøje, tidselsommerfugl og admiral. De almindelige agerlandsarter blandt fuglene var talrige: sanglærke, gulspurv, tornirisk, bomlærke, hvid vipstjert og spurve. Vi så også hvepsevåge, hedehøg, svaleklire, rødstjert og nattergal. Gram Å løber gennem området, og her så vi blåbåndet pragtvandnymfe, en art som kun træffes

ved rene vandløb, samt isfugl. Vi fotograferede dem alle, og da bogen skulle redigeres, blev man enige om, at der måtte et ekstra kapitel til for at illustrere naturen og de mange arter.

Under kornhøsten mødte vi igen Svend Brodersen og snakkede om de mange skrubtudser og frøer, som vrimlede i stubmarken umiddelbart efter at mejetærskeren var kørt forbi. Andre stubmarker uden økologisk landbrug lignede rene ørkener i sammenligning med markerne ved Gram Slot.

For os er der ingen tvivl om, at det økologiske landbrug ved Gram Slot har givet mulighed for et rigt fugle- og dyreliv i området. Og vi blev heller ikke i tvivl om, at det er op til os selv, hvis vi ønsker at flere landmænd skal gå over og blive økologiske. Det er i sidste ende forbrugerne, der bestemmer, hvad der købes i supermarkedet. Et par kroner mere kan sikre at fuglene trives i agerlandet, at landbrugets varer er sundere og at de smager bedre.

Husk at for hundrede år siden var hele landbruget økologisk.

GENERALFORSAMLINGEN 2023

4 sider

FORMANDENS BERETNING

Siden sidste generalforsamling er vi nu blevet tildelt et foreningslokale på kasernen.

Til at begynde med skulle vi booke os ind for de dage, som vi gerne ville bruge lokalet. Vi satte os på 2 dage om ugen. En betingelse, for at vi kunne beholde lokalet for os selv, var, at vi skulle vise, at vi havde et rimeligt mødebehov. Samtidig har vi fået at vide, at lokalet ikke måtte benyttes som opbevaringssted for vores større ting (fuglekasser mm.)

Vi er nu nået så langt i vores forhandlinger om lokalet, at vi indtil videre har fået det deldelt alle ugens dage, hvilket betyder, at andre ikke kan booke vores lokale, som de kunne tidligere.

Vi satser nu på at få lokalet deldelt permanent. For at vise så mange udnyttelsesdage som muligt har vi derfor efter aftale fået andre foreninger til også at bruge lokalet.

En tak til Else Dupont skal lyde for hendes indsats omkring lokalet.

Vores forening har igen har positiv fremgang med antallet af medlemmer. Vi er nu oppe på 225 betalende og 30 fra husstanden. Selv om vores navn siger dækning for Als og Sundeved, så har vi efterhånden mange fået mange medlemmer noget uden for vores kerneområde. Tønder, Skærbæk, Kolding og Fyn.

Vores økonomi er i Prebens gode hænder, og han forvaltet den godt. Ganske vist er der sket en negativ ændring i regnskabsresultatet på kr. 12 t, men vi har også anskaffet os mange nye og gode ting. Dette kunne vi tillade os, fordi

vores egenkapital var blevet unødvendig stor.

Panurus udkommer som sædvanligt rettidigt, og Viggo sørger for, at bladet altid bliver udfyldt med gode indlæg. Vi skylder igen en tak for hans store arbejde. Man skal dog ikke holde sig tilbage for stadig at komme med gode historier til bladet. De vil være velkomne.

Vi har et fint samarbejde i bestyrelsen. Alle udfører deres opgaver som aftalt, og det omfatter efterhånden mange ting. Efter at vi har fået eget lokale, har vi kunnet holde møder lidt oftere.

Vi har gennemført 32 ture, og de har som reglen været godt besøgt. Op til 30 fremmødte er ikke ualmindelig.

Hvor vi tidligere har aftalt turprogrammet på et af vores bestyrelsesmøde, har vi nu lavet en 3 mands gruppe, som fastlægger turene. Der forsøges stadig at finde nye steder at besøge. I vil også kunne opleve, at der er kommet nye turledere til.

Vi har flere udadvendte aktiviteter. I næste måned stiller vi vores pavillon op ved Plantorama ved deres arrangement "Dyrenes dag". Til efteråret står vi ved Universe, og indimellem deltager vi ved kommunens arrangementer sammen med naturvejlederne. Endelig har vi lagt billet ind på 2 ture sammen med biblioteket. De har i alt 8 ture, som allerede nu er overtegnet.

Vi sørger for kommunens ansvarsart Stor Skallesluger. Tilser redekasserne og skifter nogle ud. Af landets ca. 150 ynglepar har vi 20. Med vores 70 opsatte kasser forventer vi en stigning.

Vi har i det forløbne år deltaget i optælling af engfugle på vores strandenge. Denne optælling fortsætter i 2023.

Flere deltager i såkaldte "punktællinger",

hvor fugle på fastsatte ruter tælles flere gange om året. Dette er en god indikator for de forskellige arters udvikling. Generelt må man konstatere, at der er sket en alvorlig nedgang i mange arter. Det gælder havfugle som ederfugl, havlit, fløjsand, Nordisk lappedykker og ride. Sjuggere har været reduceret. I haven savnes spurve og flagspætter. De gulnæbbede svaner har manglet på deres vante pladser. Kragefugle, duer og måger har til gengæld oprådt i stort antal. Sjøvt nok er taffeland også omtalt som truet. Dem synes jeg til gengæld, at vi ser et pænt antal af. I øvrigt er det sådan, at knap halvdelen

af alle fuglearter i verden er i tilbagegang og hver ottende art er truet. Blandt vores aktiviteter har også været tællinger for Århus Universitet, de såkaldte NOVANA tællinger. Her tælles bestemte områder flere gange om året over hele landet. I vores område har vi på det seneste fået flere nye tællere, så området er blevet bedre dækket. På grund af positive vinde fra folketinget havde vi forventet at få mere naturområde. Det synes dog ikke at være slået igennem i vores kommune. Projekter som Birkepøl og andre kommer ikke ud af stedet. Eneste positive er et projekt Sakslund lidt nord for Augustenborg. Her

er der igangsat etablering af nogle marker, som afgræsses. Der er lavet en gruppe, som skal rådgive om projektet. Her deltager vi sammen med DOF og andre. Det bliver spændende at se, hvordan det udvikler sig.

Fortsættes næste side

REFERAT OG REGNSKAB

Af Preben Jensen

Generalforsamlingen blev indledt kl. 15.00 i OAS-lokalet, nr. 3.45, Sønderborg Kaserne

Formanden Kaj Abildgaard bød de 22 medlemmer og 1 tilhører velkommen og foreslog Henrik Henriksen som dirigent. Henrik blev valgt.

1. Dirigenten startede med at konstatere, at generalforsamlingen var indvarslet og beslutningsdygtig i henhold til foreningens love, og den fremlagte dagsorden var i henhold til vedtægterne. Herefter gav han ordet til formanden.
2. Formandens beretning blev taget til efterretning.
3. Regnskabet blev forelagt og godkendt med et underskud på 5.027,50 kr. og en egenkapital på 22.841,00 kr. Et medlem ønskede fremadrettet information om, hvornår regnskabet var tilgængeligt på hjemmesiden.
4. Kontingentet blev vedtaget som uændret 150 kr. pr. år.
5. Dirigenten konstaterede at Viggo Petersen, Lars Peter Hansen, Per Berthing og Preben Jensen var på valg, og at alle 4 modtog genvalg til bestyrelsen. Da der ikke var nogen modkandidater, blev alle 4 genvalgt. Herefter blev Else Dupont og Lars Møller Andersen spurgt om de genopstillede som suppleant, hvilket de bekræftede, og blev valgt. Ingen nye meldte sig.
6. Valg af 2 revisorer til revision af regnskab: Hans J. Leth Hansen og Klaus Bo Jensen blev genvalgt. Formanden annoncerede, at der var planer om at reducere antallet af revisorer til kun 1.
7. Preben Jensen: Under henvisning til beslutning på bestyrelsesmødet den 15.11.2022 stiller jeg hermed følgende forslag: Bestyrelsen i OAS anmoder generalforsamlingen om accept af, at den fortsat kan yde tilskud til udvalgte ture efter eget valg. Efter nogen diskussion og kommentarer blev forslaget vedtaget med uændret ordlyd.
8. Flere emner blev bragt frem:
 - Forslag om kaffe fra starten af generalforsamlingen.
 - Ekstra tak til Else Dupont for hendes indsats omkring foreningslokalet på Kasernen fra Lars Møller Andersen.
 - Ros fra Jens Eriksen til alle i og omkring drift og ledelse af OAS.
 - Opfordring fra Else Dupont om temaaftener på Kasernen.
 - Forslag fra Viggo Petersen om filmaftener på Kasernen.
 - Forslag fra Lars Peter Hansen om at undersøge påvirkning af fuglelivet fra solcelleparken på Sydals.
 - Lars Møller Andersen opfordrede til at huske at melde rovfuglerede ind til bestyrelsen eller Naturstyrelsen, for at undgå fældning af rede træer.
 - Forslag fra Peter Schwartz Jensen om tovejskommunikation på hjemmesiden

Referent Preben Jensen

Godkendt af dirigent Henrik Henriksen, den 1. feb.2023

Regnskab for OAS		2022	2021
INDTÆGTER			
Kontingenter:		35.325,00	33.075
Forudbetalt sidste år		1.050,00	1.800
Heraf forudbetalt for 2023		-1.200,00	-1.050
Announceindtægter		4.000,00	4.000
Deltagerbetaling for ture m.m.		2.600,00	1.200
Indtægter i alt		41.775,00	39.025
UDGIFTER			
Trykning af Panurus	13.378,76		12.563
Porto til udsendelse af Panurus	7.317,20		6.848
Kontor- og printerudgifter	2.670,00		3.648
Vin til turleder	2.322,00		1.416
Medlemspleje	1.074,30		787
Udgifter stande	2.460,00		340
Gåsetur og safaritur (deltagerbet. 2600 kr.)	6.305,55		2.441
Reparation og vedligehold			530
Lytteudstyr	2.845,94		
Gaver	1.240,00		283
Tjek af skalleslugerkasser m.v.	675,00		896
Foreningslokalet på kasernen	2.154,00		-
Bøger	999,00		
Bankgebyrer	300,00		300
IT-udgifter	1.244,75		1.067
Generalforsamling og bestyrelsesmøder	1.816,00		477
		46.802,50	31.596
ÅRETS RESULTAT		-5.027,50	7.429
FORMUEOPGØRELSE			
Indestående ved årets begyndelse		28.918,50	22.240
Forudbetalt kontingent for 2022		-1.050,00	-1.800
Resultat for året		-5.027,50	7.429
Foreningens formue ved årsslutning		22.841,00	27.869
Forudbetalt kontingent for 2023		1.200,00	1.050
Indestående ved årets slutning		24.041,00	28.919
Sønderborg, den 06.01.23			
Preben Jensen - kasserer			
Regnskabet revideret og fundet i orden:			
sign. Hans J. Leth Hansen		sign. Klaus Bo Jensen	

FÅ TESTET DIN HØRELSE

Du har måske brug for et høreapparat ??

Af Lars Peter Hansen

Læs først denne artikel om **Aldersbetinget Høretab** af øre-næse-halslæge Anne Sophie Homøe ved at scanne QR koden.

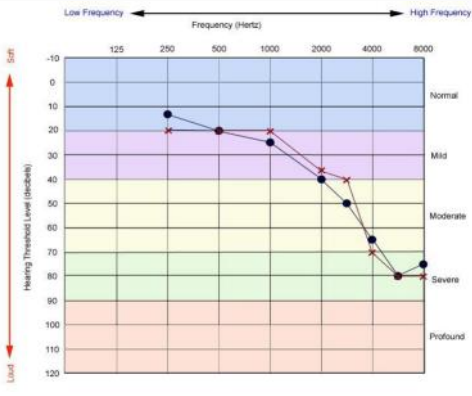

(Eller se side 30, red)

Normal hørelse er mellem 0 og 20 dB. Hvis ens tærskel for at høre er højere f.eks. 40 dB, så har man svært ved at høre helt normal tale. Hørenedsættelse starter så småt ved 25-årsalderen, men bemærkes først fra omkring 60-årsalderen. I 70-årsalderen har 7 % af kvinder og 17 % af mænd behov for høreapparat. Oftest er høretabet værst i diskanten, altså i de højere toner, jf dette audiogram fra en person med ensartet aldersbetinget høretab på begge ører.

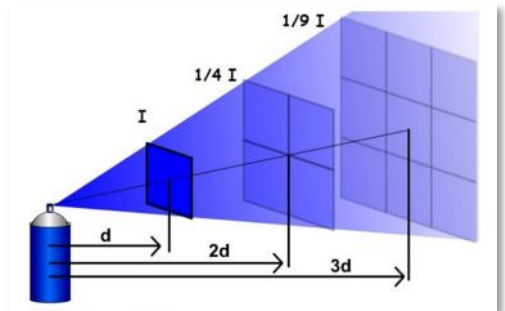
-tsii lyde i det høje toneleje ikke høres af ældre folk.

Her lidt facts om emnet, **ALDERSBETINGET HØRETAB** og litteraturreferencer i tilknytning til vores hobby – ornitologien. To artikler af ornitologen Bo Kayser fra 2013 og 2017 med fokus på aldersrelateret høretab hos danske punkt-tællere er kommenteret grundigt i DOFT i 2018, hvor det konkluderes, at nogle arter kan være underregistreret pga. tællerens stigende alder. Mere bramfrit er det formuleret i en artikel i Bæredygtigt Landbrug: "Smådvøve fugletællere klonker i det". I DOF-regi har Bo Kayser haft foredrag med titlen "Fører gamle fugletællere til færre Fuglekonger". I ornitologiske tidskrifter nævnes specifikt græshoppesanger, fuglekonge og halemejsse, idet disse arters monotone stemmer/kald på over 6 kHz let kan undgå registrering af ældre observatører.

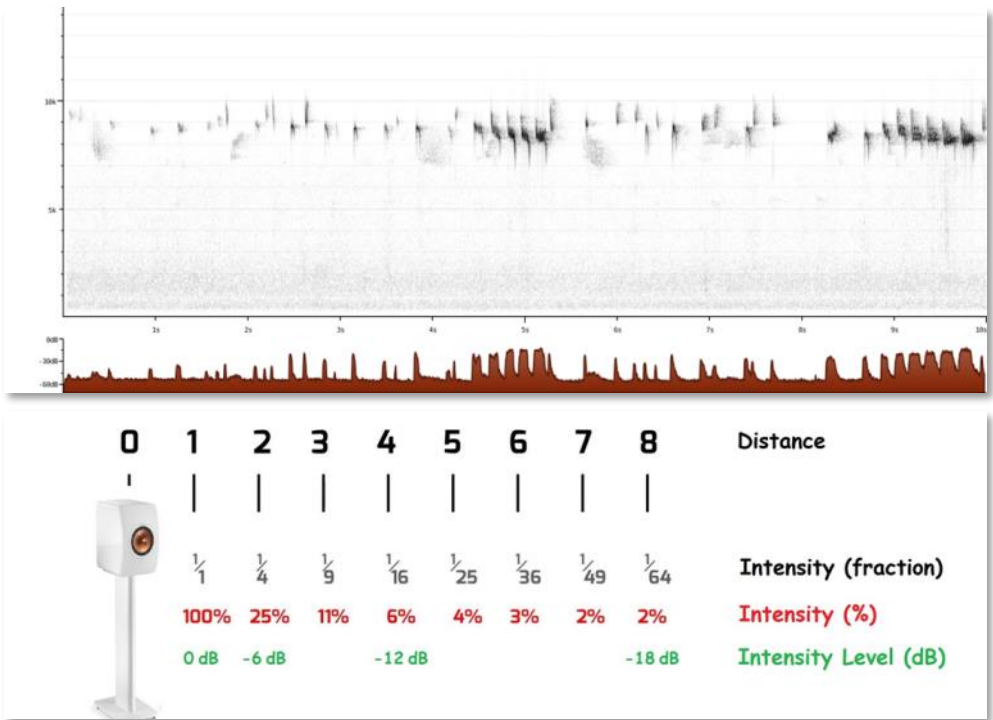
● = højre øre, X = venstre øre.

Flere af os har oplevet det på fugleture: **"KAN DU IKKE HØRE DEN??"** sagt med mild overbærenhed af yngre deltagere, når der var talrige fuglekonger i området. Og evt henvist til at deres tsi

Den ældre observatør med nedsat hørevne skal være tættere på fuglen for at høre den. En såkaldt 6dB-afstandslov beskriver, at lydtrykket falder 6 dB, når afstanden til lyd-kilden fordobles. Lydudbredelsen forstås bedst ved at sammenligne med udbredelsen af en spraymaling fra en spraydåse. Fordobles afstanden til

Herunder et sonogram fra en fuglekonge som især ligger i 8 – 9 kHz området.

det maledede, er malingsintensiteten per flise $\frac{1}{4}$ svarende til -6 dB. Hvis afstanden fordobles en gang til, falder malingsintensiteten til $\frac{1}{16}$, hvilket igen svarer til -12 dB.

Kombination af viden om hørelse i forskellige aldre og denne 6 dB regel kan anvendes i et illustrativt eksempel. En 40-årig mand, som netop hører en fuglestemme på 4 kHz på 100 meters afstand, høres først af den 60-årige, når fuglen er i 10 meters afstand!

Ved en øvelse for en gruppe lokale punkttællere på Kær Vestermark sidste år ledet af Thomas Vikstrøm fra DOF viste en simpel 5 minutters lytning – svarende til et punkt på en punkttællingsrute – at yngste deltager på 15 år havde ca. dobbelt så mange hørte fugle som gennemsnittet af de øvrige ældre deltagere, Uanset om du deltager i officielle fugletællinger eller er en almindelig natur- og

fugleelsker, bør du overveje om en tur forbi ørelæge eller audiolog er en ide – for evt med et velinstillet høreapparat at få flere af de mistede høje frekvenser med til foråret. Derfor overskriften.

På gensyn i felten.

Lars Peter Hansen

(punkttæller og høreapparatbruger (i felten))

Litteratur

Emlen J.E. & DeJong M.J. 1992: Counting birds: The problem of variable hearing abilities. J. Field Ornithol. 63:26-31

Kayser, B. 2013: Effekt af høreapparat for registrering af fuglestemmer. DOFT 107:208-210

Kayser, B. 2017: False declines in bird populations due to bird counters' hearing loss? DOFT 111:71-75

Thorup, O. et al 2018: Hvad ved vi om aldersrelateret høretab som fejlkilde ved fugleregistreringer? DOFT 112:60-6

**Men alt håb er ikke ude,
se næste side, red**

MÅSKE FÅR VI BEDRE MULIGHEDER FOR AT HØRE FUGLENES SANG?

Af Henrik Henriksen

Med alderen mister vi alle i større eller mindre omfang evnen til at høre de høje frekvenser. En ulykke kan også have givet høreskader i en yngre alder. Mange kan have glæde af et moderne høreapparat, men det er ikke altid tilstrækkeligt som ornitolog.

I USA blev Lang Elliott som 8-årig i slutningen af 1950'erne udsat for en fyrværkeriulykke. Efter nogen tid kom hørelsen tilbage, og han kunne fint tale med andre og høre musik, men det var først, da han læste biologi på universitetet, at det gik op for ham, at han slet ikke kunne høre de højtliggende fuglestemmer. Et høreapparat hjalp ikke.

Det fik ham til at få udviklet en elektronisk enhed, der sænkede alle tonerne en oktav eller mere uden tidsforsinkelse. Mange har sikkert på en gammel spolebåndoptager prøvet at afspille på halv hastighed. Alle lydene afspilles nu med den halve frekvens, men lyden eller rytmen bliver trukket ud til det dobbelte. Elliotts ide var, at rytmen skulle være uændret, men tonerne skulle være sænket så meget i frekvens, at de kom ned, hvor han kunne høre dem. På klaveret svarer en halvering af tonernes frekvens til, at en melodi spilles en oktav lavere, til venstre, i forhold til den oprindelige. Rytmen og melodien er den samme, tonerne er blot dybere.

Gennem 40 år har Elliott udviklet og solgt flere forskellige modeller af Song-Finder, som han navngav produktet. Først en stor kasse, der skulle bæres, og til sidst en lille enhed, der kunne være i brystlommen. Samme udvikling som mobiltelefonen har gennemløbet, men SongFinder blev til sidst for dyr, og ideen om at bruge mobiltelefonens store com-

Lang Elliott

puterkraft blev født. I december 2022 blev første version af App'en "Hear Birds Again" introduceret. For at få den fulde glæde af den inkl. en fornemmelse af i hvilken retning fuglen er, kræver det, at man benytter specielle høretelefoner med små mikrofoner ved hvert øre. Sådanne høretelefoner findes endnu ikke i forretningerne, så det vil kræve lidt "gør det selv" arbejde. Alligevel kan alle få en ide om, hvordan det lyder, når man igen vil høre en Fuglekonge synge, blot i et lavere toneleje.

Hent og installer den gratis App "Hear Birds Again" fra App Store. Benyt Apples øretelefoner med ledning, hvor der er en mikrofon på ledningen. I App'en kan man flytte tonerne ned med en eller to oktaver, dvs Fuglekongens 8 kHz høres som 4 kHz eller 2 kHz. Prøv som kilde at afspille Fuglekongens sang på en anden enhed, eller find en samarbejdsvillig fugl

Fuglekonge
Foto: Naturbasen

i naturen. Hvis man ikke tidligere kunne høre alle tonerne i fuglens sang, får man nu en ny oplevelse, hvor fuglens sang er rykket en oktav eller to til venstre på klaveret. Man hører både den oprindelige højtliggende sang og den lavereliggende sang samtidig. En lidt speciel oplevelse, men hvis alternativet er, at man slet ikke kan høre fuglen, er det et godt alternativ. Desværre er den på nuværende tidspunkt kun tilgængelig til Iphone. Elliott og hans gruppe holder til i Ithaca, New York, USA, samme by, som Cornell University

ligger i, og han stiller sin platform til rådighed, så andre kan videreudvikle på den. Cornell University er blandt mange fuglefolk nok mest kendt for at stå bag "BirdNet" og "Merlin Bird ID", som på mobiltelefonen ofte med stor sikkerhed kan fortælle, hvad det er for en fugl, der synger. Det bliver spændende at følge udviklingen.

Hvis nysgerrigheden er til blevet vakt, kan man på denne hjemmeside læse mere, og også prøve at høre hvordan det lyder, når en fugl fremfører sin sang en eller to oktaver lavere, end den plejer:

<https://hearbirdsagain.org>

Hear Birds Again

Miracle of Nature, Inc.

ÅBN

Ud over dette, er Elliott dybt engageret i lydene i naturen, både til undervisningsformål og til ren nydelse. Besøg evt.:

<https://musicofnature.com>

Annonce

SIB®
BYGGERI
www.sib.dk

**Din professionelle
byggepartner**

OPSLAGSTAVLEN

KONTINGENT TIL OAS

Det er nu ved at være tid for kontingentindbetaling.
Beløbet er kr.150,- for 2023.
Det vil være fint, hvis vi kan få det indbetalt snarest og **senest udgangen af april måned.**

Reg. og kontonummer er 1551 9104429

En god ide vil være at lade banken huske denne betaling ved at lave en "stående ordre".
Ca. 20 har allerede nu indbetalt, og de skal selvfølgelig ikke betale en gang til.

For ikke at bruge tid på returnering af for meget betalt kontingent, betragter vi "overskuddet" som donation.

Med venlig hilsen
Kaj Abildgaard
formand

ONSDAGE MED OAS

DATO	EMNE	OPLÆG
1. marts	Farver i naturen	Jens Eriksen
8. marts	DOF Ung	Oliver Laursen
22. marts	Moderne lydoptagelser til identifikation af fugle	Henrik Henriksen Lars Peter Hansen Peter Schwartz Jensen
12. april	Turen til Bøjden Nor	Else Dupont
Kommer	Fra ækvator til Antarktis	Jens Eriksen

STED/TID: KASERNEN LOK: 3.45 KLOKKEN 19:00

LYT - SPØRG - DELTAG

GÆT'N FUGL

Løsning på GÆT'N FUGL i Panurus nummer 2022-4:

Foto: Hanne & Jens Eriksen

Kernebideren er en solidt bygget finke med et meget kraftigt næb, der er blygråt om sommeren og gulligt om vinteren. Den har en farvestrålende fjerdragt i forskellige rødbrune og grå nuancer med et bredt hvidt vingebånd. Hunnen er mere afdæmpet i farverne end hannen. Man kan være heldig at se kernebideren på foderbrættet, men ellers ser man den ret sjældent. Lærer man sig artens specielle kald, et skarpt, eksplosivt zik, at kende, vil man dog oftere kunne få et glimt af fuglen, især i flugten.

På kernebiderens menu står især frø af kirsebær, mirabel, avnbøg, taks, ask samt solsikkefrø fra foderbrættet. Endvidere æder den om foråret gerne bladknopper og om sommeren insekter. Selv om fuglen ikke vejer mere end ca. 50 gram, så er den i stand til at yde et tryk på op mod 40 kg med sit næb, og den kan derfor åbne selv de hårdeste stenfrugter.

GÆT'N NY FUGL

Nede i vandet, men oppe i tiden

FORMANDENS PIP

Af Kaj Abildgaard

Den 18. februar var jeg på fugletur til Jep Finks plantage og lidt rundt ved Hostrup Sø. Den dag slog vi rekorden med deltagerantal. 36 dukkede op og det til trods for at det var en regnvejrstur. 19 biler fylder pænt op i landskabet. Vi skal nok til at gøre mere ved fælles afgang fra kasernen. På turen var der 2 deltagere mødt op helt fra Varde, og de lovede at komme igen på anden tur. For ikke længe siden fik vi nyt medlem i Kolding. Vores ture må siges at være ret populære.

Vores lille gibbernakker efter turene bliver også værdsat. Siden sidste Panurus blev udsendt, har vi fået 10 nye medlemmer.

Til dagens tur var der blevet lokket med stor hornugle og duehøg, men de udeblev. Til gengæld blev vi guidet igennem et rigtig fint område og vores nye turleder Erik Faudel gjorde det fortrinlig og fortalte os meget om lokaliteten og de fugle, vi ellers ville kunne finde. Stedet vil være oplagt til en tur i bedre vejr.

*Et lille udsnit af de mange deltagere
Det er turguide Erik Faudel til højre
Foto: Kaj Abildgaard*

AVISAND (*Anas periodica*)

Af Jan Kjærgaard Jensen

Avisand er et lille irriterende stikker-fjerkræ. Den opholder sig mest på avisredaktioner og trykkerier. Efter de nyeste undersøgelser er den ikke nærmere beslægtet med sætternissen, trods en del ydre ligheder.

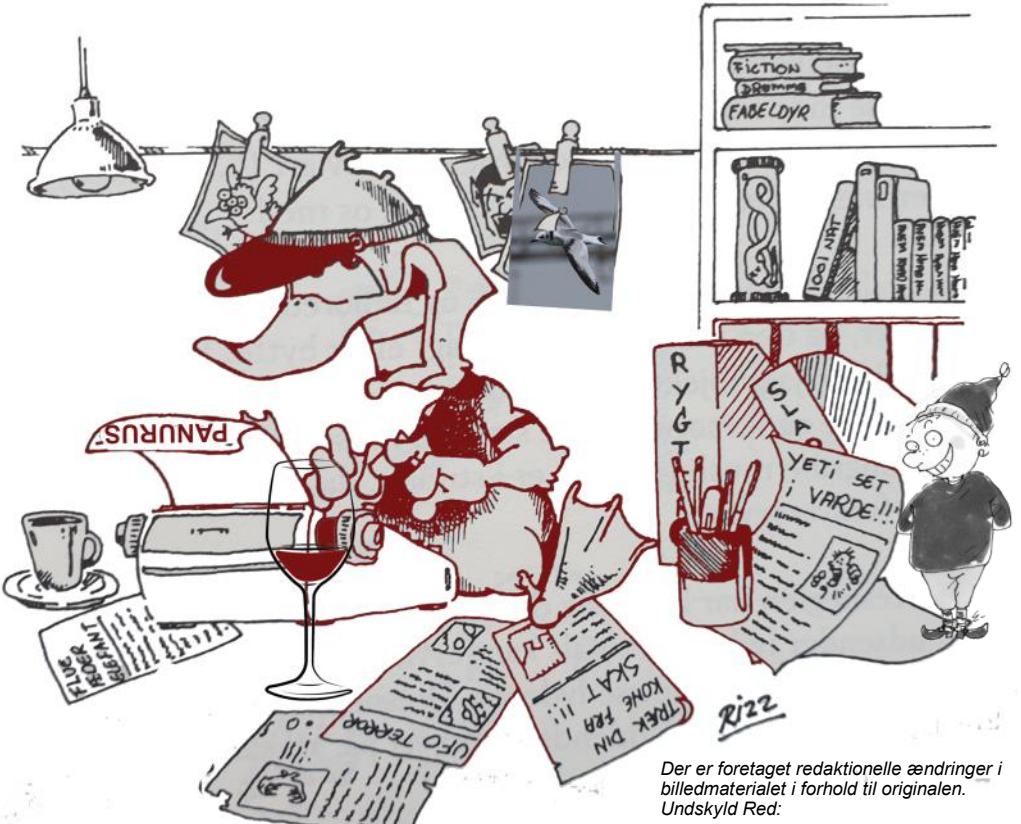
Avisænder lever først og fremmest af journalisters (og redaktørers) godtroenhed. Visse undersøgelser tyder på at avisænder også æder grøntsager, da de hyppigst ses i agurketider.

Avisænder kan være meget underholdende, både på redaktioner og hos abonnenter.

Enkelte redaktioner har sat indfangningen af dem i system for bedre at kunne styre dem og eventuelt udrydde dem. Det ser dog ud til at være temmelig svært, da de forsat yngler frodigt.

En del avisænder er strejffugle, og de dukker med mellemrum op på andre redaktioner end deres sædvanlige.

Visse redaktioner hævder, at de har taget tilstrækkelige forholdsregler imod kræet, men da den er meget snu, skal man ikke tillægge denne oplysning for meget betydning.

Der er foretaget redaktionelle ændringer i billedmaterialet i forhold til originalen.
Undskyld Red:

ALDERSBETINGET HØRETAB

Af Anne-Sophie Homøe, læge

Selv om nogle af os indimellem kan have lidt svært ved at acceptere det – så bliver vi alle ældre. Nogle vil sige, at med alderen kommer mere visdom, men desværre er det ikke det eneste, alderen medfører.

I denne måned har vi fokus på hørelsen. Det kommer næppe som en overraskelse, at mange oplever, at de, i takt med alderen, må have gentaget sætninger oftere og oftere. Høretab gør det for svært at høre, hvad der bliver sagt. Især, hvis man er i en større forsamling.

Men hvorfor bliver vores hørelse dårligere? Og hvad kan man gøre for at undgå det?

Hørelsen

Tidligere har vi fortalt lidt om hørelsen, og hvordan den virker. Vi beskrev, hvordan øret består af flere komponenter end blot den, vi kan se udefra (øremuslingen). I dette indlæg beskriver vi flere gange "hårcellerne," når vi berører aldersbetinget høretab. Her er det vigtigt at holde sig for øje, at når man taler om hørelse og hårceller, så drejer det sig om de bitte, bitte små hår, der findes i øresneglen. For at det ikke skal være løgn, så inddeles hårene både i "indre-" og "ydre" hår. Det handler om deres placering i øret, som navnene også antyder. Groft sagt, så forstærker de ydre hårceller svage lyde og hjælper os med at skelne mellem forskellige lyde. De indre hårceller omsætter så energien til elektri-

ske impulser, der sendes videre i systemet.

Hvorfor mister vi hørelsen?

I takt med, at vi bliver ældre, bliver antallet af "ydre" hårceller i det indre øre (øresneglen) færre, og vi mister også selve "kommunikationsforbindelsen" mellem hårcellerne. Det har stor betydning for evnen til at høre godt, samt evnen til at skelne mellem forskellige lyde og toner.

Genetik spiller også en vigtig rolle. Nogle kommer simpelthen til at høre dårligere end andre, fordi de har genetisk højere risiko for nedsat hørelse. Andre har levet et langt liv med støjgener, som i sidste ende kan give støjskader på hårcellerne.

Derudover kan forskellige typer af medicin have betydning for hørelsen på sigt. Særligt folk, der har fået kemo, kan have påvirkning af hørelsen, i højere grad end tidligere. Høretabet kan også skyldes en hjer-netumor, eller være pga. en blodprop i hjernen.

I det hele taget kan hørelsen rammes flere steder. Hørelsen er en smuk kædereaktion, hvor lydbølger i luften overføres, via øreknoglerne, til væsken i det indre øre, hvor hårcellerne sættes i bevægelse. Det skaber en elektrisk aktivitet, der, via hørenerven, ledes til hjernen, hvor den danner grundlag for et sanseindtryk. Altså en lidt omstændig, men lynhurtig og elegant proces.

Ørerne er i virkeligheden helt utrolige.

Men sker der fejl i kædereaktionen, så er

det, at man kan opleve, at hørelsen bliver dårligere. Et høretab inddeles i

- mekanisk (konduktivt) høretab
- neurogent (perceptivt) høretab
- blandet (både mekanisk og neurogent)
For det aldersbetingede høretab gælder som oftest, at høretabet er perceptivt. Det betyder, som udgangspunkt, at problemet er at finde i øresneglen. Men andre tilfælde kan, som nævnt, skyldes nerve- eller hjerneskade.

Hvad er et aldersbetinget høretab?

Aldersbetinget høretab kaldes i fagsprog "presbycusis". Når man får et aldersbetinget høretab, er det ofte fordi, der er et tab af hårceller i det indre øre (der tabes også synapser og nervetråde). Disse celletyper kan desværre ikke gendannes. Det vil sige, at et tab af en hårcelle er permanent og resulterer i færre hårceller til at registrere lyd og danne elektriske impulser. For langt de fleste er et aldersbetinget høretab symmetrisk og rammer altså begge ører.

Den normale hørelse er mellem 0-20dB. Hvis ens tærskel, for at kunne høre, er højere, f.eks. 40dB, så har man svært ved at høre helt normal tale. Hvis tærsklen er over 60dB, er det også svært at høre, når folk råber. Høretabet hos ældre er oftest værst i diskanten, altså i de højere toner.

Mange klager også over at opleve tinnitus (øresusen), i takt med, at hørelsen bliver dårligere.

Hvornår bliver hørelsen dårlig?

Ufatteligt nok, så begynder det, for de fleste, at gå langsomt ned ad bakke med hørelsen, allerede fra omkring 25-års alderen. Det er dog først langt senere, at man begynder at lægge mærke til, at hørelsen ikke er, helt som den plejer. De fleste mærker først hørenedsættelsen efter 60-års alderen, og ofte henvender folk sig til lægen, fordi deres pårørende har kommenteret, at de ikke hører ordentligt efter.

Omkring 70-års alderen er ca. 50% af vores ydre hårceller røget i svinget. Så er det altså ikke så underligt, at vi ikke længere hører, som da vi var 20 år gamle. I omegnen af 7% af kvinder og 17% af mænd har

behov for høreapparat omkring de 70 år. I 80-års alderen er denne andel dog steget til henholdsvis 30% og 50% for kvinder og mænd.

Hvad gør jeg, hvis jeg hører dårligt?

Hvis du oplever, at din hørelse er blevet dårlig, kan du opsøge en øre-næse-halslæge. Øre-næse-halslægen vil foretage en høreprøve, og ja, se dine ører grundigt efter. Hvis der er tale om en prop af ørevoks, så kan denne hurtigt fjernes, og hørelsen bliver da straks bedre. Men, er der tale om et aldersbetinget høretab af en vis størrelse, så vil din ørelæge formentlig tale med dig om muligheden for høreapparat.

Kan et høreapparat hjælpe?

Nedsat hørelse skal i den grad tages alvorligt, da det kan bevirke social isolation, depression og demens. Det er vigtigt, at man, som læge, er lydhør over for patienter, der oplever ændringer i deres hørelse. En god samtale er alfa og omega, da mange patienter kan have svært ved at vænne sig til tanken om at være høreapparatsbrugere.

Et fænomen, som mange med nedsat hørelse oplever, er "recruitment" – på mere dansk kaldet "forstærkning". Recruitment er et udtryk for, at man har en øget lydfølsomhed, som opstår, fordi man har et område i øresneglen, der ikke fungerer normalt. Selv en lille øgning i støjniveau vil høres meget højere, end det i virkeligheden er. I virkeligheden opstår dette, fordi høretærsklen er højere, men smertetærsklen er uændret. Det betyder, at afstanden mellem høretærsklen og smertetærsklen er blevet mindre, og derfor kan det være svært at bruge et høreapparat, men bestemt ikke umuligt. Det kræver blot flere justeringer, for at tilpasse høreapparatet.

I Danmark ansås det, at ca. 800.000 lever med nedsat hørelse, i større eller mindre grad, og omkring 300.000 anvender et høreapparat. Det er vigtigt, at man får tilpasset sit høreapparat, så det passer til eget behov – for et høreapparat, der ligger i skuffen, er unægteligt det dårligste høreapparat.

OAS AKTIVITETER 2023

Marts - juni

BOMMERLUND PLANTAGE.

Lørdag d. 18. marts kl. 9.00 - 12.00.

En fin plantage, der plejer at levere gode vinterfugle.

Vi håber på rødtoppet fuglekonge og de store spætter.

Mødested: P-pladsen i plantagens nordlige ende ved Hærvejen

(1. p-plads på højre hånd efter Gejlå).

Turleder: Klaus Bo Jensen. Tlf. 50 94 33 63. Arr.: OAS/DOF Sønderjylland.

SANDBJERG SØ.

Onsdag d. 29. marts kl. 18.30 – 20.00.

Vi ser på søens og Allsunds vinter- og standfugle – og vi lytter til den begyndende fuglesang.

Mødested: P-pladsen bag Sandbjerg Gods.

Turleder: Gert Fahlberg. Tlf. 26 31 10 13. Arr.: OAS/DOF Sønderjylland.

TUREN GÅR TIL HARTSØ, KEGNÆS.

Lørdag d. 1. april kl. 10.00 - 12.30.

Der bør være mange rastende ænder, gæs og vadere. Vi håber på trækkende rovfugle, hvis vindretningen og vejret er OK.

Mødested: P-pladsen ved stormflodssøjen

Turledere: Viggo Petersen. Tlf. 51 35 13 73. Arr.: OAS/DOF Sønderjylland.

FORÅRSTUR TIL BØJDEN NOR.

Lørdag d. 15. april kl. 8.00 – 14.00.

Vintergæsterne er her nok stadig, ligesom vi kan forvente at se forårstrækkerne.

Mødested: Fynshav Færgehavn. Afgang: Fynshav Færgehavn kl. 8.00. Retur: Bøjden Færgehavn kl. 13.00.

Deltagerne køber selv deres "gående-billet" f.eks. online via www.alslinjen.dk

Fuglereservatet ligger i gåafstand lige ved færgelejet.

Madpakke og drikkevarer vil være en god ide.

Turleder: Else Dupont Tlf. 40 16 23 61. Arr.: OAS/DOF Sønderjylland.

SMEDEBY GRUBE OG KISKELUND PLANTAGE.

Onsdag d. 26. april kl.18.30 – 21.00.

NY lokalitet og NY turleder. Spændende smeltevands-slugt og fin lille plantage.

Mødested: Smedeforte 7, Smedeby, 6340 Kruså.

Turleder: Ole Buk. Tlf. 29 67 03 06. Arr.: OAS/DOF Sønderjylland.

TORUP MADE.

Lørdag d. 29. april kl. 9.00 - 11.00.

Als' bedste eng/vådområde! Forvent ænder, gæs, vadere og gode rovfugle. Ofte mange sangere i krattene på vej derhen.

Mødested: Vi mødes ved Gammalgård 6.

Turleder: Kim Hagen Andersen. Tlf. 61 11 36 01. Arr.: OAS/DOF Sønderjylland.

TINGLEV MOSE.

Lørdag d. 6. maj kl. 6.00 – 9.00.

For de morgenfriske går vi efter de dejlige sangere, der nu skulle være ankommet: nattergal, blåhals og kærsanger. En trane, græshoppesanger og rørhøg bydes også velkommen.

Fra Sønderborg: Tag vejen i Bjerndrup til venstre imod Tinglev mose (retning Bajstrup). Efter ca. 3 km følg skiltet imod Tinglev mose til højre. Parker efter 1 km ved det sydligste fugletårn.

Turleder: Klaus Bo Jensen. Tlf. 50 94 33 63. Arr.: OAS/DOF Sønderjylland.

KÆR VESTERMARK, SØNDERBORG.

Mandag d. 8. maj kl. 19.00 – 21.00.

NY turguide. Aftentur med kikkerten. Tidligere sikkert sted for nattergal.

Sidste år startede turen med en overflyvende steppeørn!

Mødested: Sydligste P-plads på Kær Vestermark.

Turleder: Oliver Laursen. Tlf. 52 23 90 45. Arr.: OAS/DOF Sønderjylland.

FUGLETRÆK VED TONTOFT NAKKE.

Søndag d. 14. maj kl. 6.00 - 11.00.

Sønderjyllands bedste sted for fugletræk om foråret. På gode dage kommer fuglene væltende ind over og ofte i lav højde.

Tidspunktet og stedet er godt for at der kan ses sjældne fugle. Deltagere kan komme og gå indenfor den afsatte tid.

Mødested: P-pladsen for enden af Gammelskovvej.

Turleder: Dennis Langholz. Tlf. 27 24 49 56. Arr.: OAS/DOF Sønderjylland.

PØLS REV OG BIRKEPØL, SYDALS.

Torsdag d. 18. maj kl. 10.00 – 12.00.

Vi scanner havet for fugle og tjekker stensætninger for stenpikker. Vi ser på ankomne sangere, bynkefugle og tornskader. Mødested: P-pladsen ved Pøls Rev. Kør gennem Neder-Lysabild og drej til højre ved Felsgaard imod Pøls rev.

Turleder: Viggo Petersen. Tlf. 51 35 13 73. Arr.: OAS/DOF Sønderjylland.

OAS' STORE SØNDERJYLLANDS SAFARI.

Lørdag d. 20. maj kl. 1.00 (NB fredag nat) til formentligt omkring kl. 17.00.

En spændende nat- og dagstur til alle de bedste fuglelokaliteter i Sønderjylland. Vi forventer at få omkring 120 arter.

Bindende tilmelding til turleder senest mandag d. 15. maj, helst på e-mail. Der er dog kun 8 pladser, og de besættes efter først-til-mølle-princippet, så vent ikke for længe! Turens pris er på **kr. 200** pr. deltager, da bus chartres. Overføres evt. til konto1551-910 4429 senest 2 dage før. (Mobilepay til 30 20 84 56 kan også benyttes).

Mødested: P-pladsen i inder-gården ved Sønderborg kaserne.

Turleder: Orla Jessen. Mobil 23 20 13 43.

Da OAS yder tilskud til turen, er den kun for OAS-medlemmer.

MORGENTUR I GRÅSTEN SLOTSPARK OG APOTEKERSTIEN.

Onsdag d. 24. maj kl. 7.00 - 10.00.

NY turguide. Vi ser på fuglene ved Slotssøen, i parken og skovene omkring.

Nyder fuglenes intense sang og måske en mellemflagspætte.

Mødested: P-pladsen ved Slotshaven på Slotsgade i Gråsten.

Turleder: Jens Eriksen. Tlf. 24 66 17 50. Arr.: OAS/DOF Sønderjylland.

TUR TIL MJELS SØ OG BUNDSØ.

Lørdag d. 3. juni kl. 9.00 - 12.00.

Vi ser på søernes fugleliv, og glæder os over sangerne i krattene.

Mødested: P-pladsen ved pumpehuset ved Mjels Sø.

Turleder: Kaj Abildgaard. Mobil 30 20 84 56. Arr.: OAS/DOF Sønderjylland.

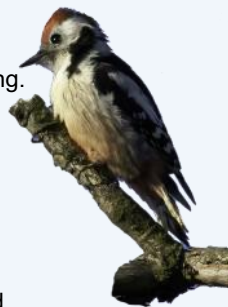
FRØSLEV PLANTAGE.

Onsdag d. 7. juni kl. 20.00 – 23.15.

Vi vil prøve at finde natravnen sidst på turen. Inden da måtte vi gerne have set/hørt skovsanger, hedelærke og vendehals.

Mødested: P-pladsen N for Frøslev-lejren ad lejrvejen.

Turleder: Klaus Bo Jensen. Tlf. 50 94 33 63. Arr.: OAS/DOF Sønderjylland.

PANURUS

Udgives af:

Ornitologisk Forening for Als og Sundeved (OAS).

Oplag: 250 eksemplarer.

Tryk: A. Søe-Knudsen, Stoholm
ISSN0904-5619

PANURUS er et medlemsblad for Ornitologisk Forening for Als og Sundeved (OAS). Bladet udkommer som udgangspunkt med 4 årlige numre.

Synspunkter, der kommer til udtryk i artikler m.m., dækker ikke nødvendigvis foreningernes holdninger. Eftertryk i uddrag er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Bladets formål er bl.a.:

- at formidle sønderjyske ornitologers naturoplevelser.
- at formidle den løbende diskussion om naturbevarelse.
- at være til gensidig inspiration.
- at formidle ornitologisk viden om primært den sønderjyske fuglefauna.

Redaktion

Viggo Petersen

Kongshoved 5

Kegnæs

6470 Sydals

5135 1373

petersenviggo@gmail.com

PRODUKTIONSPLAN FOR 2023

- Deadline for nr. 1 er 15. februar
- **Deadline for nr. 2 er 15. maj**
- Deadline for nr. 3 er 15. august
- Deadline for nr. 4 er 15. november

Artikler sendes som vedhæftet Word-fil.

Billeder og illustrationer sendes som jpg-fil/jpeg-fil eller som papirfoto /tegning til scanning (ønsker du sidstnævnte retur, bedes du notere det). Send helst ikke pdf-filer, da disse ikke umiddelbart kan redigeres.

Besøg også
www.oasweb.dk
med ture, fotos
og blog.
Her finder du også tidligere numre af PANURUS

Med 225 modtagere (heraf flere ægtepar) har PANURUS en pæn læserskare. Bladets indhold bygger på artikler og billeder, der genspejler medlemmernes oplevelser. **Vi modtager derfor gerne artikler/billeder fra dig. Disse vil blive bragt med minimal redigering.**

Redaktionen opbygger et billedarkiv om Sønderjyllands natur og fugleliv. Til dette arkiv modtager vi gerne billeder fra medlemmer fra hele landsdelen. Alle skarpe billeder har interesse og kan sendes til redaktionen. Angiv venligst oplysninger om billedet (hvem, hvad, hvor, hvornår).

Ved gengivelse i PANURUS vil fotografen altid blive krediteret.

STØT VORE ANNONCØRER - DE STØTTER OS

ORNITOLOGISK FORENING FOR ALS OG SUNDEVED

Formand: Kaj Abildgaard

Johan Skjoldborgs Vej 3
6400 Sønderborg.

Tlf.: 3020 8456

mail: kajabildgaard@stofanet.dk

www.oasweb.dk

Kontingent: kr.150,00
indsættes på 1551 - 9104429

Adresseændringer, opsigelse af medlemskab m.m. sendes til formanden

AFSENDER: **OAS** - v/ Viggo Petersen, Kongshoved 5, 6470 Sydals

